na metodološke pogreške u ranijim romantiziranim interpretacijama Margaret Murray i drugih autora. Njegov stil je precizan, argumentacija utemeljena na izvorima, a naracija istodobno dostupna i široj publici. Time se nadovezuje na svoju svjetski poznatu knjigu *The Triumph of the Moon* (1999) te i ovdje reinterpretira suvremena novovjovjerja povezana s vještičarstvom i progonima vještica (poput *wicce*), ne kao „ostatak" nego kao modernu re/konstrukciju prošlih predodžbi.

U tom smislu knjiga ne samo da razotkriva korijene straha, nego i pokazuje proces mitopoetičke obnove u 20. stoljeću, čime ima i aktualni društveni značaj (posebno u kontekstu kulturnih studija i rodnih identiteta).

Vještice: povijest straha knjiga je iznimne znanstvene i interpretativne vrijednosti, koja uspješno premošćuje jaz između povijesne empirije i kulturne teorije. Hutton pokazuje da povijest vještica nije samo poglavlje o iracionalnom strahu, nego ogledalo kolektivne imaginacije Zapada, gdje se reflektiraju pitanja moći, roda, vjerovanja i granica znanja. Knjiga je nezaobilazna za svakoga tko proučava povijest magije, religije, roda ili emocija, te predstavlja jedan od najvažnijih suvremenih doprinosa interdisciplinarnom polju studija vještičarstva. Ova knjiga svakako ne nudi završnu riječ o povijesti vještičarstva, nego postavlja temelje za novu, interdisciplinarnu paradigmu u kojoj se povijest, antropologija i psihologija emocija susreću u interpretaciji kulturnih strahova te potiče na nova pitanja i zajednički rad različitih istraživanja ove teme.

Deniver Vukelić

Novi zbornik o povijesti Imotskoga

Imotski 1717: zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa u povodu 300. obljetnice oslobođenja Imotskog od Osmanlija održanog u Imotskom 5. i 6. listopada 2017. Godine. Ur. Marko Rimac i Ivan Alduk. Split: Književni krug Split, 2024, 236 str.

Povodom 300. obljetnice oslobođenja Imotskog od Osmanlija održan je u gradu Imotskome znanstveni skup na kojem je 26 izlagača održalo 21 predavanje o povijesti Imotskoga i njegove okolice od srednjeg vijeka do 20. stoljeća. Od tih izlaganja nastalo je deset radova, koji su svi klasificirani kao izvorni znanstveni radovi. Zbornik će, usprkos nekim svojim nedostatcima zasigurno zaintrigirati znanstvenu zajednicu, a i širu javnost budući da o povijesti Dalmatinske zagore (i Imotske krajine) nije baš tiskano većih djela nakon Kužićeve *Povijesti Dalmatinske zagore* i kataloga izložbe *Dalmatinska zagora – nepoznata zemlja*.

Radovi se sadržajno dosta razlikuju jedan od drugoga. Većina radova zapravo nije vezana uz naslov knjige, to jest oslobođenje Imotskoga od osmanske vlasti, već uz razne teme novovjekovne povijesti Imotske krajine. Jedan rad se dotiče i srednjovjekovne povijesti toga prostora. Svega pet ih je vezano isključivo uz povijesne teme, dva uz arhitekturalnu povijest, jedan uz jezičnu povijest i arhivske izvore, jedan uz književnu analizu i kritiku

te jedan uz povijest muzikologije. Time je pokriven širok raspon tema nauštrb kohezije između radova.

Od svih radova samo dva – „Imotski u izvješćima mletačke nuncijature“, str. 27–34, Josipa Vrandečića i „Kada je i kako Imotski prešao pod mletačku vlast“, str. 35–63, Marka Rimca – historiografski obrađuju vojne akcije oko Imotskoga 1717. godine. Iako u ovim radovima nisu donesene važnije nove informacije oko tijeka događaja ipak su vrijedni historiografski prilozi. Tako Vrandečić pokazuje kako su vijesti o događajima u Dalmaciji kolale ostatkom Jadrana, a Rimac vrijedno pretresa povijesne izvore i dosadašnju historiografiju pokušavajući razlučiti stvarni slijed događaja i utjecaj povijesnih aktera na razvoj događaja. Uz to raspravlja o kompleksnosti migracijskih uzoraka domicilnoga i novoga stanovništva Imotske krajine početkom 18. stoljeća. Oslobođenjem se Imotskoga, iz književno komparativnoga kuta, pozabavio Ivan Bošković koji u radu „Oslobođenje Imotskog od Turaka u tradicijskoj i u umjetničkoj književnosti“, str. 117–129, obrađuje djela troje lokalnih književnika koji su književno obradili temu oslobođenja. Kao takav, rad ne donosi nove histriografske spoznaje, ali pokazuje važnost povijesnih događaja u kolektivnoj svijesti i umjetničkom izražaju.

Ranijim povijesnim periodom bave se Neven Isailović i Aleksandar Jakovljević u radu „Distrikt i nahija Posušje (14. – 16. stoljeće) – primjer povijesnog diskontinuiteta“, str. 11–26. Oni su opisali promjene opsega teritorija i naselja zvanoga Posušje, smještenoga na prostoru današnje Dalmatinske zagore i Hercegovine. Za izvore su koristili niz srednjovjekovnih isprava i osmanskih deftera, dviju nastankom i sadržajem znatno različitih vrsta izvora. Na kraju su priložili popis naselja navedenih u defterima i njihove moderne ekvivalente kada su poznati. Sudeći po količini neubiciranih mjesta daljnja bi toponomastička istraživanja, u mjeri u kojoj su moguća, mogla polučiti dobre rezultate. Rad je važan budući da daju metodu za analizu povijesti drugih područja Dalmatinske zagore koja su bila pod osmanskom vlašću, a čije povijesne granice još uvijek nisu u potpunosti jasne. Periodom nakon oslobođenja Imotskoga bavi se najveći broj radova. Samo se jedan – „Imotska krajina između ustaljenih tokova života i modernizacijskih nastojanja krajem 19. i početkom 20. stoljeća“, str. 131–141, Mladenke Domazet, kao što i naslov kaže, bavi 19. i 20. stoljećem. U njemu su obrađene razne teme iz lokalne povijesti na temelju sekundarnih izvora i onodobnih novinskih članaka.

Širi povijesni period, od 16. stoljeća do suvremenoga doba, obuhvaća rad „Stambeno-gospodarski sklop Perinuša – uvod u istraživanje“, str. 181–212, Katarine Cvitanić i Maje Zelić. U njemu je predstavljena dosadašnja historiografija i nova istraživanja o posjedu Perinuša i omiškoj obitelji Franceschi kojoj je pripadao. Najveći nedostatak rada je to što nisu objavljeni korišteni dokumenti koji su još uvijek u posjedu obitelji Franceschi. Vrijedan prilog bio bi i popis arhivske građe u obiteljskome posjedu budući da je arhivska građa u privatnome posjedu nažalost sklonija rasipanju i propadanju. Zbog toga je svaka mogućnost njezinoga popisivanja i objavljivanja od velike važnosti za znanost.

Preostala četiri rada obrađuju razne teme iz povijesti Imotske krajine 18. stoljeća, nakon oslobođenja od Osmanlija. Tako je Lovorka Čoralić u radu „Vojnici iz imotskoga kraja u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama (18. stoljeće)“, str. 65–96, prikazala, na temelju dosad neobjavljene građe iz *Archivio di Stato di Venezia*, podatke o pojedinim vojnicima imotskoga kraja u službi Mletačke Republike. Autorica je obogatila rad brojnim grafičkim prilozima i tabelarnim prikazom podataka na način sličan njezinim ranijim radovima o mletačkim postrojbama. Osim ove građe mislimo da bi bilo

zgodno u takvim radovima obraditi sačuvane podatke o vojnicima u drugim izvorima poput matičnih knjiga. Naime, za područje Imotske krajine postoji sačuvan niz matičnih knjiga iz perioda 18. stoljeća. Usporedba podataka u njima i u mletačkim popisima bi mogla donijeti nove spoznaje o nedostatcima i vjerodostojnosti raznih vrsta izvora poput matičnih knjiga i popisa vojnika.

Njemu slijedi rad „Hrvatskoćirilična pisma iz Imotske krajina makarskomu biskupu", str. 97–115, Tomislave Bošnjak Botica i Ivana Botice. Ovaj rad je zanimljiv budući da je u njemu obrađena dosad slabo korištena i široj znanstvenoj javnosti nepoznata skupina dokumenta bivše makarske biskupije koja se dana čuva u Nadbiskupskom arhivu u Splitu. Korisnom će se istraživačima pokazati transkripcija pet izabranih dokumenata i jezična rasčlamba dokumenata. Nažalost, izgleda da radu nisu priključeni slikovni prilozi koji se spominju na str. 111. Smatramo da u radu nije naglašena izuzetnost ove vrste arhivske građe. Ona predstavlja jedinu veću zbirku prepiske viših i nižih crkvenih vlasti na hrvatskome jeziku predmodernoga perioda na području srednje Dalmacije. Istovjetna građa arhiva splitske nadbiskupije i raznih župnih arhiva je nažalost skoro u potpunosti izgubljena.
Idući rad koji se bavi temom 18. stoljeća jest „Palača mletačkih providura u Imotskom u 18. stoljeću kroz djelatnost mletačkih inženjera", str. 143–179, Darke Bilić. U njemu je detaljno prikazana na osnovu primarnih izvora, preko primjera providurske palače, povijest urbanoga razvoja Imotskoga pod mletačkom upravom. Pohvalna je objava 13 dokumenata korištenih u raspravi. Ipak, može se predbaciti nepotpuno pridržavanje egdotičkih pravila. Dokumenti su na stranom jeziku, a nisu popraćeni sažetcima (regestima) na hrvatskome jeziku. Uz to su poredani očigledno po rasporedu unutar arhivskih cjelina, a ne po vremenu nastanka. Nadalje, bilo bi zanimljivo da se obradila, u mjeri u kojoj je moguće, i sudbina arhiva imotskoga providura. Naime, izuzev arhiva kliškoga providurstva koji se danas čuva u Državnome arhivu u Splitu, sudbina providurskih arhiva na području Dalmatinske zagore ostaje nepoznata.

U posljednjem radu, „Glazbeni rukopisi fra Josepha Marije Cordansa (1748.) i fra Frane Divnića (1665.) iz franjevačkog samostana u Imotskom", str. 213–223, Hana Breko Kustura obrađuje dva glazbena rukopisa u posjedu franjevačkoga samostana u Imotskome. Rukopisi su smješteni u širi kontekst svoga vremena s naglaskom na transfer glazbe između dviju jadranskih obala te su pruženi osnovni podatci o njihovome nastanku i sadržaju.

Kako smo već na početku napomenuli, ovaj zbornik je značajan dodatak historiografiji Dalmatinske zagore te se nadamo da će poslužiti kao podstrek za daljnja istraživanja, što povijesti Imotske krajine, što drugih susjednih joj područja. Uz već spomenute primjedbe najveće nedostatke zbornika vidimo u izostajanju opsežnijega predgovora u kojem bi se u kraćim crtama opisala dosadašnja istraživanja povijesti Imotske krajine te navela osnovna bibliografija. To bi zasigurno pomoglo približiti zbornik ne samo znanstvenoj publici nego i široj javnosti zainteresiranoj za ovu temu.

Lovre Katić, (ml.)

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI
57
Broj 1

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

FF press

ZAGREB 2025.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 57, broj 1

Izdavač / Publisher
Zavod za hrvatsku povijest
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet, Odsjek za povijest
FF press

Za izdavača / For Publisher
Domagoj Tončinić

Glavni urednik / Editor-in-Chief
Filip Šimetin Šegvić

Izvršni urednik / Managing editor
Zvjezdana Sikirić Assouline

Zamjenik glavnog urednika / Assistant Editor-in-Chief
Luka Špoljarić

Uredništvo / Editorial Board
Inga Vilogorac Brčić (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Martin Previšić (suvremena povijest/contemporary history), Tvrtko Jakovina (globalna povijest/global history), Silvija Pisk (zavičajna povijest/local history), Tomislav Galović (pomoćne povijesne znanosti/auxiliary sciences of history)

Izvršni urednik za međunarodnu komunikaciju / Executive editor for international communication
Nada Zečević

Urednik recenzija / Review Editor
Kornelija Jurin Starčević

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council
Denis Jevgenjevič Alimov (Sankt Peterburg), Csaba Békés (Budapest), Jakub Beneš (London), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Hannes Grandits (Berlin), Kateřina Horníčková (České Budějovice / Olomouc), Catherine Horel (Pariz), Angela Ilić (München), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Irina Lyubomirova Ognyanova-Krivoshieva (Sofija), Axel E. W. Müller (Leeds), Beata Możejko (Gdanjsk), Géza Pálffy (Budapest), Zlatko Pleše (Chapel Hill), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Alexios G. C. Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Zrinka Stahuljak (Los Angeles), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana), Andrea Vanina Neyra (Buenos Aires), Radina Vučetić (Beograd), Christina Lutter (Beč) i Andrej Hozjan (Maribor)

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant
Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year
Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at: Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“ http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

Financijska potpora za tisak časopisa / The journal is published with the financial support by:
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by
Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout
Marko Maraković

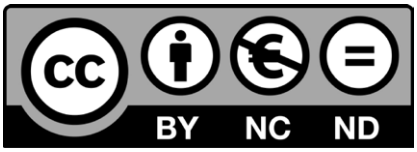
Lektura / Language editors
Katarina Starčević (hrvatski / Croatian)
Tomislav Brandolica (engleski / English)

Korektura / Copy editing
Marta Janković

Ilustracija na naslovnici
Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“ http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific journals of Croatia http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

Djelo je objavljeno pod uvjetima Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence (CC-BY-NC-ND) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.